

**R.P. Thomæ Młodzianowski, Poloni, Societatis Jesu,
Prælectionum Theologicarum Tomus ...**

De Deo, Angelis Et Actibus Humanis

Młodzianowski, Tomasz

Moguntiae, 1682

Difficultas II. In quo stet objectiva Moralitas Actionum, quæ de se non nisi bonæ vel malæ sunt.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-82949](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-82949)

maliter morali. Redibit de hoc quaestio in materia de peccatis, hic autem & nunc, ne explicetur ignotum per æque ignotum. *Sit*

DIFFICULTAS II.

In quo stet objectiva Moralitas Actionum, quæ de se non nisi bonæ vel malæ sunt.

Notum est esse aliquas actiones malas, quia sunt prohibita; aliquas ideò prohibitas, quia sunt malæ: de his posterioribus inprimis quæretur. Plures de hoc sententias licet sub alio titulo, vide apud Oviedo Tr. 4. cont. 4. pun. 2. Non est quod moremur in impugnatione illius sententiæ, quæ docet hoc objectum esse malum, quia naturâ suâ est malum, non est, inquam quod moremur: quia licet interdum sit licitum recurrere ad naturam rerum, præcipue quando quæritur de effectu, quem experientia poni suadet: Nam ultimò effectus rejicitur in naturam causæ. Cæterum talis respondendi modus, in aliis materiis, in quibus ratio vel maxima, hoc est experientia, non est, devitari debet: quia & præscindit filum disputationum, & potest esse refugium errandi; ut si quis dicat fornicationem esse naturâ suâ bonam, æquè ac bonum est matrimonium. Similiter procedit & illa sententia, quæ moralitatem objectivam explicat per hoc, quod circa illam possit v.g. versari actus formaliter moralis: Nam & hæc sententia non indiget multa refutatione: quia idem per idem explicat. Accedendum erit ad alias sententias, hac tempestate magis celebres.

Punctum Difficultatis 1.

An objectiva Moralitas, stet in voluntate Dei?

Affirmat Esparza q. 20. Coincidunt illi, qui in Legem divinam sive intimativam, sive præceptivam id referunt. Pro qua in substantia sententia, stat Molina, Valentia, Salaz. Unde per illos ratio quare v.g. homicidium sit malum, est, quia illud Deus prohibet. *Hanc sententiam*

Explicat ita Esparza. Bonitas actus tam circa finem, quam circa ea, quæ sunt ad finem, dependet ex bonitate finis: Finis autem ultimus hominis, ad quem cætera omnia referuntur tanquam media, est summum bonum: Ergo summum bonum quatenus est ultimus finis hominis, est id, à quo tanquam à proxima regula, dependet bonitas actuum humanorum; consequenter in discessu ab illa regula, stabit malitia: quia eadem est regula recti & obliqui. Rursus, impossibile est ut actus quibus quis immediatè adhæret summo bono, non sint boni, & similiter ut non sint mali, quibus avertitur immediatè ab eodem: Ergo quoad istos actus, nulla li-

bera dispositio divinæ voluntatis potest inducere ullam variationem bonitatis aut malitiæ.

Quod attinet ad actus, qui versantur mediâtè circa Deum, observandum est, fieri posse, ut finis quatenus obtinendus ab aliquo connectatur omninò determinatè cum aliquibus mediis, cum aliis verò connectatur tantum indeterminatè: & ita existens Romæ ut veniat Neapolim, pro determinato medio habet motum, quod verò veniat terrâ vel mari, non est medium determinatum. In hunc etiam modum, ad consecutionem summi boni quod est Deus, necesse est determinatè, ex ipsa hujus finis naturâ, cognoscere & amare Deum super omnia; non est tamen necesse, determinatè ex natura præcisè ejusdem finis, ut is determinatè Sacrificiis v.g. colatur, sed quoad ejusmodi habet se indifferenter, ut aliunde proveniat determinatio.

Porro omnis determinatio indifferentiæ cuiusvis, pertinet ad aliquam voluntatem, quæ sola est electiva inter plura: quod si sint plures voluntates inæquales & subordinatæ, determinatio pertinet primò & per se ad primam voluntatem, cujus cognitio est perfectior: primum autem in quovis genere est regula cæterorum permittuntur autem respectivè se ad ea determinatè, ad quorum determinationem sunt ex se sufficientes. Quod si ei determinationi sit annexus aliquis effectus, ad quem adducendum sola voluntas sufficiat, erit necessaria cooperatio primæ ac secundæ voluntatis, præcipua autem voluntas est divina, utpote quæ dirigitur cognitione perfectè comprehensiva rerum omnium.

DICENDUM EST, Objectivam moralitatem non stare ultimò, in voluntate Dei.

PROBATUR I. Quia ea quæ assumit Esparza in suo discursu non convincunt. Concedo, à bonitate finis dependere bonitatem mediorum, non tamen ita, ut finis possit singulis tribuere rationem mediis ad se, aliàs nihil esset essentialiter malum moraliter: quo posito, restabit quære, cur v.g. fornicatio, non sit medium tendendi in finem ultimum naturalem mediâtè, sit conjugium? Cur item mendacium pro Reipublicæ totius incolumitate prolatum, non possit habere talem rationem mediis & similia. Ulteriusque restabit quære, quod sit fundamentum indagandi, quòd aliquid de se sit medium ad prosecutionem finis ultimæ naturalis? Concedendo, impossibile esse ut actus, quibus quis adhæret summo bono sint mali, sed restat quære: Unde sit noscendum, quòd aliquæ actiones sint quibus inhæretur ultimo fini, præcipue in ordine naturali? Curque v.g. fornicatione non accedatur sed recedatur ab ultimo fine? & cur Deus ad quem spectat determinatio indifferentium aliquorum mediorum, necessitatur, ut pro tali medio non possit accipere fornicationem? Quod

Quod etiam assumit, voluntatum subordinatarum determinationem primò & per se spectatam ad præcipuam voluntatem, id est divinam, id videtur favere prædeterminantibus. Quando autem recurrit ad hoc, quòd aliquorum determinatio sufficienter ponatur à voluntate creatæ, explicandum veniret in primis, cur non sit sufficiens ad determinandum quod fornicatio sit bona? Cur item sit sufficiens ad alias determinationes?

PROBATUR 2. Tum quia videtur Explicatio hæc moralitatis objectivæ non satisfacere intento, in his, quæ non nisi determinatè velle potest voluntas divina: Cum enim nihil sit volitum nisi cognitum quærendum restabit; quare intellectus divinus, proponat hoc non nisi determinatè volendum? illudque potius erit moralitatis objectiva. Cumque in istis quæ determinatè vult voluntas, ratio mediū non habeatur ob ipsam voluntatem, sed ipsa voluntas necessitatur illa determinatione objectivā, de hac quæritur, unde oriatur? Universaliterque in aliis materiis videtur, quòd ea quæ unicè sunt necessaria non fiant mediā voluntate, sed præsupponantur voluntati: atque ita non idèò est mediū pertingendi ad finem motus, quia illum vult voluntas, sed antecedenter ad voluntatem, habet rationem mediū, imò determinat ipsam voluntatem, ad sui usurpationem. Jam ergo respectu talium mediōrum voluntas Dei non habet rationem moralitatis objectivæ: non habet etiam rationem moralitatis objectivæ in his, quæ ipsa voluntas Dei liberè determinat: quia voluntas Dei non est ultimum resolutorium interrogationum instituibiliū de bonitate vel malitia actuum: cum tamen moralitas objectiva, debeat esse tale resolutorium. Et certè quæram, cur fornicatio sit mala? Respondebis tandem, quia illam voluntas divina non vult: restat quærare, cur illam non vult, vult autem matrimonio. Restat item quærare, necessarionè fornicationem non vult, an liberè? Si liberè, ergo non est intrinsecè mala: quia absolutè volibilis à Deo. Si necessariò quærendum restat, per quid constituatur in ratione objecti involibilis à Deo? Et hoc erit potius quæsitā moralitas objectiva. Tum quia, ut communiter arguitur, sunt aliqua objecta etiam respectu Dei mala, at sub qua moralitate objectivā? Non enim illa potest haberi à voluntate præceptivā: quia Deus respectu suæ voluntatis, non est subditus etiam ad nostros conceptus: hic enim conceptus, esset dejectivus Deitatis. Non etiam habetur moralitas illa à voluntate intimativa, quære enim restat: cur voluntas Dei non possit Deo intumare mendacium? Tum quia, si moralitas objectiva stat in voluntate divina; ergo quæcunque mala sunt, idèò solū mala sunt, quia prohibentur, & tamen status quæstionis non procedit de iis, quæ idèò solū mala sunt, quia prohibentur.

PROBATUR 3. Rationibus quas sibi opposuit Esparza.

RATIO 1. Quia & esset moralitatis objectivæ prima regula voluntas divina, ut supponitur; & non esset prima regula, quia supponeret priorem se, ipsum scilicet dictamen sapientiæ & sanctitatis naturæ divinæ, de quo ipso dictamine urgeri potest ulterius, quòd præsupponat ipsam conditionem objecti boni vel mali.

RESPONDET Esparza. Naturam divinam esse regulam nostram ratione priorem, regulantem sapientiam divinam, sed respectu nostri primam regulam esse voluntatem Dei: quia independentè à determinatione libera divina, non datur ulla determinatio ex parte alicujus prædicati necessarii Dei quoad plures actus, quibus exerceri & à quibus abstinere debeat voluntas: quod autem est regulatum ab alio, potest esse regula prima universalis respectu reliquorum.

CONTRA est. Tum, quia Status quæstionis inquit de moralitate objectivā, quæ ex parte objecti sit prima. Tum, quia si datur respectu voluntatis divinæ objectiva moralitas prior, cur eadem respectu nostri non erit prima? Tum, quia licet respectu eorum, quæ idèò sunt mala, quia prohibentur, pendeat determinatio à Deo, non pendet tamen in objectis, quæ idèò prohibentur quia sunt mala, & de hōrum moralitate quæritur.

RATIO 2. Pro formalitate moralitatis objectivæ est ultimus finis, sed quod habet rationem ultimi finis non est voluntas Dei, sed bonitas Dei. Ergo illa potius debet esse moralitas objectiva.

RESPONDET. Finis ultimus ex suo præcisè conceptu est prima regula operationum nostrarum, quoad ea cum quibus ex se præcisè connectitur connexionē determinatā, respectu autem aliorum objectorum est libera voluntas divina, tanquam regula.

CONTRA est. Quia hæc responsio non attendit ad statum quæstionis: Nam hīc quæritur de moralitate objectiva eorum, quæ idèò prohibentur, quia sunt mala: fatetur autem respectu talium voluntatem divinam non habere rationem regulæ primæ. Recurrere etiam ad ultimum finem non exhaurit difficultatem: quia quærare restat, cur ad ultimum finem naturalem accedi possit matrimonio, & non fornicatione?

RATIO 3. est. Priusquam intelligamus, Deum aliquid velle vel nolle, ex consideratione creatorum, inferimus, hoc esse bonum vel malum, volibile vel non à Deo: hoc autem sufficit ad cognitionem distinctivam boni à malo, esseque potest sufficiens regula nostræ voluntatis.

Ea quæ respondet. Non convincunt, quia recurrit ad malitiam eorum, quæ idèò mala, quia prohibita: hoc autem refutatum est.

Quo-

Quomodo autem possit fieri peccatum Theologicum, infra dicitur.

RATIO 4. Ipsi voluntati divinæ non aliam ob causam conformari tenemur, quam quia decet naturam intellectualem, v. g. (sic enim commodius argumentum proponitur) subdialiiori potestati; Ergo ultima regula erit decetia vel indecentia ad naturam intellectualem.

RESPONDET Esparza. Quod illa causalitas solum denotet prioritatem per accidens, & quoad nos in cognoscendo.

CONTRA est. Nego hanc esse prioritatem per accidens, & solum quoad nos: & sicut possibilitas rerum intrinseca, non est sola omnipotentia, imò possibilitas intrinseca præsupponitur cum fundamento in re omnipotentia, ita & dicta decetia præsupponitur voluntati divinæ.

RATIO 5. Quia impossibili Deo ejusque lege & voluntate, essent adhuc honore prosequendi parentes, & vitanda occisio innocentium. Ergo appareret moralitatem objectivam non desummi à voluntate Dei.

RESPONDET Esparza. Vulgares locutiones de Hypothesi impossibili raro traduci utiliter ad Scholasticas quæstiones. Cæterum re ipsa sublato Deo nullum esse discrimen honesti ab inhonesto, quia nullum discrimen bene dispositi à non bene disposito ad finem suum ultimum.

CONTRA. Tum quia, quamcunque regulam ostenderit bonæ argumentationis ex suppositione impossibili, (per quam Hurt. dicit, erui ingeniosas sequelas, & Perez ex Aureolo operose illius principia tradit) ea servatur in hac argumentatione. Tum quia nego sublato Deo non fore discrimen inhonesti essentialiter ab inhonesto essentialiter. Quod autem dicit sublata possibilitate itinèrum & onerum nullam fore distinctionem boni equi, à non bono: ita sublato Deo non fore distinctionem inhonesti ab inhonesto, id non convincit, quia etiam equi generositas ab alio principio sumitur, ex ipsa scilicet, connexionione naturali: cur ergo & bonitas actionis vel malitia, ex connexionione aliqua constitutiva in ratione honesti vel inhonesti, desumi non poterit?

Explicatur eadem Sententia.

Eandem sententiam tuetur Perez in manuscript. de Peccatis c. 2. Concl. 2. & ad eam explicandam

PONIT 1. Quod intellectus noster primò omnium concipiat Ens ut Ens, id est, cum abstractione ab imperfectionibus absolutum à relatione, à potentia activa, intellectiva, volitiva.

PONIT 2. Quod sequatur consideratio Entis prout factibilis, & in hac consideratione consonantia quædam consideratur inter potentiam & effectum: quæ consonantia in duobus stat, in similitudine positiva causæ activæ adæquatæ, cum effectu in gradu perfectionis, & præemi-

nentiæ prædicabilis de utroque. Deinde in eo stat, quod effectus habeat à sua causa activa originem non interruptam, quam interruptam originem, vocabat talem, qualem habet illuminatio solis reflexa: Illuminatio enim à sole est, sed obliquatio à corpore opaco.

PONIT 3. Quod sequatur consideratio rerum ut relatarum ad vitam physicam, prout vita est communis cognoscitivæ & vegetativæ: ubi est consonantia non tantum inter operationes vitales & principium, sed etiam inter objecta.

PONIT 4. Esse considerationem rerum ut relatarum ad potentiam cognoscitivam, quæ continet sub se potentiam sensitivam, cui addi debet consideratio relativa ad potentiam appetitivam. Consonantia in his sumenda à sententia clara & non delusiva à voluptate & delectatione, dissonantia verò ab impeditioe sensus claræ, & voluptatis, & à delusione & dolore, atque molestia.

PONIT 5. Sequi considerationem sublimiorem, quæ res concipimus, non solum ut habentes essentiam & potentes produci, &c. sed ut intelligibiles & veras; Videtur autem veritas formalissimè consistere in quadam puritate, sinceritate, immixtione, & segregatione rei ab aliis, quod intellectus præstat, cujus proprium est cognoscere formaliter distinctionem & identitatem rerum: ipsaque affirmatio & negatio, habere hanc vim videtur, ut si sit vera, separaret ac distinguat, tribuendo ea quæ ipsius sunt. Hinc etiam bruta non affirmant nec negant: non enim possunt adhærere omnibus à quibus pendet id, quod ipsis repræsentatur, alioquin similiter posset illis repræsentari Deus, à quo omnia pendunt: hoc enim est propriè affirmantis verum, ut similiter affirmare possit omnia, cum quibus connectitur illud.

Consonantia in genere intelligibilium tantum à fine, sumitur à contemplatione intuitivæ veritatis summæ, vel simpliciter summæ, qualem habet Deus, vel qualem potest Angelus vel homo juxta vires sibi à Deo datas, habere; vel qualis est necessaria ad depulsionem errorum. Pulchritudinem autem hujus finis illud maxime commendat, quod cæteras res tunc dicimus bonas & pulchras, quando istæ placent, & quando non possumus habere vel amplecti contrarium illarum, sine errore seu ignorantia. Experimur autem præcipue moliri omnia contemplationem quidditatis rerum & causæ, à quæ habent res esse ens, id est posse existere: omnia enim dum ignoramus causam ipsorum, admirationem faciunt, id est desiderium inquietum cognoscendi causam, & principium, unde habuit res facta, posse esse. Itaque contemplatio possibilitatis primæ rerum est finis operum naturæ in genere intelligibilium. Quod aliunde fit perspicuum: quia omnes nostræ ratiocinationes eo ten-

rendunt, ne negetur verificativum invariabile illius principii: *Necesse est quodlibet esse vel non esse*, & hæc necessitas vel impossibilitas, est prima causa & possibilitas rerum, i.e. ipse Deus.

PONIT 6. Sequi considerationem omnium firmissimam, quæ entia ut bona & amabilia, & delectabilia ex contemplatione veritatis intelligibilis consideramus, relationes facientes ad voluntatem: In hac consideratione est ultimum gaudium: nam contemplatio in genere intelligibilium est ultima: absolutè tamen non est ultima, sed ultimum est gaudium verum, tanquam exitus actus probans.

In hac consideratione consonantia sumitur à gaudio vero, id est procedente ex contemplatione veritatis perfectissimæ. In hac consideratione occurrit Deus tanquam bonus, & res disponens ex amore &c. Nam cum in hoc genere ultimum sit gaudium producentium à nobis, jam consideratur esse aliqua causa, à qua procedat, & emanet tota perfectio gaudii; hoc autem est illam causam, esse amantem: nam gaudium & amor productus manifestè demonstrat amorem producentem; alioqui melior esset effectus quam causa: melius enim est habere gaudium, & amorem, quam non habere, si gaudium sit verum.

PONIT 7. Ultimum quod ad rem spectat esse contemplationem quæ res intelligimus, ut libere eligibiles. Hæc consideratio nascitur in nobis, quando primum libertatem nostram experiri incipimus. Libertas autem nascitur in nobis, post prædictas considerationes hac ratione. Postquam consideravi me posse efficere quædam, agere vitam sensitivam, intellectivam, volitivam, perceptivam gaudii veri & maximi, quod nascitur, ex contemplatione & amore causæ, præcontinentis totam perfectionem mei esse, & mearum omnium actionum, in qua conceptione involvitur cognitio mei, & præordinatio sapienter, & ex intentione ab illa causa, ad prædictum finem, statim sequitur in me inclinatio quædam elicitæ, sine ulla libertate ad me ipsum, seu amor mei, ut præordinati ad talem finem, volens illum executioni mandari, subitoque exortam me cognitione huius meæ inclinationis, quæ ipsa cognitio, tribuit causæ præordinanti, totam perfectionem huius inclinationis, incipit deliberatio de modo exequendi finem propositum. Aliquando occurrunt media, quæ statim ob suam perfectionem, & propter pulchritudinem actionis, quæ fieri debent, arguunt debere duci ab illa sapientia, præcontinente, quidquid perfectionis potest oriri ex me. Et quia possunt esse aliquando opposita inter se, statim ratio recta iudicabit me posse eligere quodlibet illorum, & electionem fore bonam. Sed in hoc ipso iudicio rectæ rationis apparet nova quædam perfectio, causæ præordinantis ipsam electionem: apparet enim illa causa, ut continens totam perfectionem illius electionis, i.e. actus dominii, ac proinde jam hic apparet Deus ut Dominus, si

mul etiam apparet ut præscribens media libero arbitrio: hoc autem est apparere ut Legislatorem. E contra aliquando apparet aliquid malum ita alienum à meo fine & à sapientia præordinante, ut ratio recta manifestè iudicet, non posse illud fieri ab illa sapientia. Potest etiam ratio deducere ex notitia ipsius mali, non posse illud iuxta præscriptum huius sapientiæ, non afferre, aliud quod detrimentum manifestum, fini proposito. Tunc igitur ratio iudicabit bonum oppositum esse necessarium ad consequendam meam beatitudinem. Quod ipsum illustrabat duobus exemplis, primò si mihi occurrat, ut possibilis hic & nunc produci aliqua opinio, sed improbabilis, statim ratio iudicat, hanc esse contrariam meo fini; manifestè enim constat amatorem opinionis improbabilis, non esse amatorem veritatis: sicut Medicus præbens medicamentum, quod certus est esse lethiferum non est amator sanitatis ægroti. Secundum exemplum est ex odio Dei, cujus contrarietas ad finem propositum manifestè patet, quomodo enim cohererebit odium Dei cum vera mea beatitudine, stante in contemplatione & gaudio de Divinitate percepto.

Et ex iisdem principiis facile deducitur delectionem veneream extra matrimonium esse malam & prohibitam, quia propter vehementiam voluptatis, potest perturbare hominem, & vertere pæne in insaniam, nihil curantem de bonis spiritualibus. *Hæc Explicatio*

NON SATIS FACIT. I. Si spectentur ea, quæ proximè concernunt intentum. Ex iis enim quæ proximè illud concernunt, sunt ultima tria posita: ea autem non convincunt. Concedo intervenire contemplationem rerum prout intelligibilium, adeoque attingi etiam Deum, tanquam intelligibilium auctorem, sed quærere restat, quæ sit communis & ultima ratio, cui non intelligat ipse Deus, nec nos intelligere verè possimus, homicidium, fornicationem, furtum esse bona? cum sit bonum occidere hostes in bello, uxorem ducere, divitem esse.

Concedo, Deum apprehendi secundum Positum 6. apprehendi inquam, ut amantem; sed restat quærere, cur non amet homicidium inimici, v.g. amet hostis? cur amet copulam matrimonialem, non copulam fornicariam? Concedo, occurrere media ob suam perfectionem determinantia, sed restat quæ sit regula dignoscendi media saltem mediata, conjungentia cum fine? Curque cum amore Dei conjungatur matrimonium, non conjungatur fornicatio, nec conjungi possit? Concedo, rationem manifestare aliqua esse mala, & non posse fieri à sapientia divina; sed quærere restat, quæ sit regula talia dignoscendi, communis quibuscunque malis, & ultimum resolutivum malitiæ. Concedo amatorem opinionis improbabilis, manifestè esse non amatorem veritatis. Sed de hoc ipso quærero, cur sit malum non esse, & quidem in omni eventu, amatorem veritatis. Concedo, odium

m

Dei

Dei esse contrarium beatitudini, sed quærere restat, quæ sit ratio malitiæ illius ultima, quæ simul sit communis & resolutive aliarum malitiarum? curque alia quæ supponuntur mala, non possint habere rationem medii ad finem. Concedo delectationem veneream esse malam, sed quærere restat, cur sit bona in matrimonio, mala in fornicatione.

NON SATISFACIT 2. Ratione variorum principiorum quæ assumit. In primis in quantum dicit, quod intellectus noster primò omnium concipiat Ens ut ens, cum potius concipiantur prius particularia, ad quæ sensus attendit. Et si per prius conciperetur ens ut ens, prius esset aliquid in intellectu, quàm fuerit in sensu. Quod si dicas non agi hic de processu noscendi, sed de mera categoria universalium, cognoscendorum quoad gradum entis; id quidem verum est: Sed restabit quærere, cur sicut ille agnoscit rationem entis priorem ratione factibilis, cur inquam etiam non agnoscat rationem possibilis, priorem ratione factibilis, seu contenti in omnipotentia divina, rationem item essentiae, illud etiam, quod assumit veritatem, stare in puritate & segregatione rei ab aliis, si procedat de veritate formali, non convincit: quia veritas formalis, est conformitas ad objectum. Si procedat de veritate objectiva, non etiam convincit: quia distinctio in omni Metaphysica, est aliud quid, à veritate. Quod etiam deducit brutum non posse affirmare & negare, eò quod non possint adherere omnibus, à quibus pendet id, quod ipsis representatur, id etiam non convincit, quia & multa de rebus affirmamus & negamus, licet omnes illorum causas, non habeamus perspectas penitus. Præcisio etiam est cognitio vera, & tamen ex vi illius non attinguntur ea, nec possunt attingi, à quibus res pendet. Rursus, quod assumit consonantiam intelligibilem sumi à veritatis contemplatione summâ, id non convincit. Sicut enim consonantia desumitur ab ipsomet objecto, cur etiam consonantia intelligibilem, non desumatur ab eodem ultimâ. Item, quod universaliter enuntiat admirationem esse desiderium inquietum cognoscendi causam, id etiam universaliter non procedit, quia experimur etiam cognita causâ, ipsam adhuc nos causam, mirari. Nego etiam quod finis naturæ sit contemplatio causæ formaliter acceptæ: quia hæc contemplatio stat potius in Deitate secundum se, & non in Deitate acceptâ secundum potentiam suam executivam. Illud quod assumitur in omni contemplatione attendi, ne negetur verificativum propositionum, non contentat plenè: quia potius non negantur reliqua propter verificativum, quàm curatur, ut non negetur verificativum. Denique quod assumit de modo noscendi libertatem, id etiam non convincit: Nam ponit per prius nos noscere Deum præordinantem, mediis quæ diversita-

tem ad hunc finem, quod falsum est: aliis nemo nosceret se esse liberum, quin prænosceret Deum.

NON SATISFACIT 3. In quantum ad hoc recurrit, quod possibilitas rerum, non aliud sit quàm omnipotentia. Est autem non infrequens huic Auctori, discurrere de rebus, prout illæ subsunt nostris intentionibus, tractando de illis non prout subsunt nostris intentionibus, sed prout sunt à parte rei. Sic ab æterno est possibilitas rerum, cum tamen in re nihil aliud sit ab æterno nisi Deus omnipotens, salvatque possibilitatem prout illa subest nostris intentionibus, cum fundamento in re, per solam omnipotentiam, quæ sola est à parte rei ab æterno: ita etiam scientia objectorum est ab æterno, objecta non sunt ab æterno; hinc verificativum æternum propositionum de objectis, ponit solam scientiam Dei excludendo ipsamet objecta, quæ sunt ex modo nostro concipiendi, fundato in re, verificativum notitiarum divinarum de objectis. Et quidem quod attinet ad hoc verificativum notitiarum, quod sit ipsamet scientia Dei; hoc refutatum manet in prima Parte. Quod attinet ad possibilitatem, hæc adferri possunt. Concedo possibilitatem realem, actualem, illamque æternam competere, ut habeatur non nisi in omnipotentia, sitque realiter ipsamet omnipotentia. Nego tamen quod non detur fundamentum in ordine ad nostras intentiones, quod ostendat ipsis etiam rebus, in se spectatis, competere possibilitatem, ad quam præcipue in discursu de possibilitate attenditur. Fundamentum autem hoc est: quia posito, quod contineatur homo in omnipotentia divina, ut satisfiat progressibus nostrarum intentionum; quærere restabit, cur Deus non possit producere hominem, nisi animal rationale? cui quæstioni non potest jam responderi: quia non continetur in omnipotentia nisi homo animal rationale. Hoc enim esset petere principium: Sed responderi debet, quia ex natura sua & secundum sumum esse possibile, homo non nisi animal rationale importat. Quæ responsio cur non debet admitti? Deinde sicut de Deo ita discurremus, ut habeat omnem plenitudinem essendi, quam illum habere non implicat contradictionem: ita & de creaturis discurrere possumus, ut si sit aliquid non implicans contradictionem & spectet ad lineam prædicatorum necessariorum, hoc ipso competit illi creaturæ. Et ita bene arguitur, non implicat hominem esse animal rationale, animalitasque & rationalitas est de linea prædicatorum necessariorum. Ergo homini competit esse animal rationale. Ergo etiam ulterius bene arguemus; non implicat contradictionem possibilitas intrinseca, estque illa de linea prædicatorum necessariorum. Ergo competit creaturis. Rursus, concessa possibilitate intrinseca creaturis, magis exaltatur omnipotentia divina, quia defectus possibilitatis rejicietur non in Deum, sed in defectibilitatem

entem objecti. Deinde non alia est possibilitas rei ab æterno, quam sit possibilitas in tempore, alia quomodo esset aliquid possibile ab æterno, quod non est possibile pro tempore, & est conversum. Jam autem possibilitas rei pro tempore est ipsamet entitas rei pro tempore: si enim essentia & existentia non distinguuntur a re actuali, quomodo distingueretur ab entitate rei, à parte rei, possibilitas à parte rei? quo posito sic arguitur. Possibilitas rei à parte rei est idem realiter cum entitate rei à parte rei. Omnipotentia divina non est idem realiter cum entitate rei à parte rei. Ergo omnipotentia Dei, non est idem realiter cum possibilitate rei à parte rei. Denique impossibilitas entis rationis non est formaliter ipsa omnipotentia; Ergo neque possibilitas reum erit formaliter omnipotentia. Ant. probatur. Impossibilitas entis rationis est idem realissime cum ente rationis, neque enim per aliquid superadditum realiter redditur impossibile; sed Omnipotentia divina non est idem realissime cum ente rationis; Ergo impossibilitas entis rationis non est formaliter ipsa omnipotentia. Sed de his fusius in Metaphysica, ubi de Ente, in quantum possibile est.

Punctum Difficultatis 2.

An Moralitas objectiva sit Præponderatio objecti, aut Apriudo, vel Ineptitudo ad finem?

Proponit hanc sententiam Arriaga d. 9. n. 15. tacito Auctoris nomine, sed eam Pallavicinus d. 9. q. 11. a. 2. dicit esse Card. Lug. quæ sententia

EXPLICATUR sic. Illud objectum est bonum, quod ita est bonum, ut ejus bonitas præponderet omni malo, quod secum adfert, & est proportionatum dignitati naturæ rationalis; illud autem objectum est malum, cujus malitia præponderat omni bono quod secum adfert, & sit contra dignitatem naturæ rationalis. Sic v.g. mors parentis est bona & utilis filio ad hæreditatem obtinendam, mala verò ipsi patri, cujus tamen bonum filius jure pietatis tenetur procurare. Tunc si filius optet mortem parenti propter successionem; operabitur inhonestè & male: quia bonum illud propter quod optat mortem patri, non æquivaleret damno parentis, inde resultanti. Quod si desiderat mortem patris, ut consequatur vitam æternam; quia timet ne fortè postea illam amittat; licitè optabit: quia salus æterna, præponderat vitæ temporali. Comparatio autè quodnam objectum præponderet, & quod non præponderet, spectat ad lumen rationis. Quod si nullibi sit præponderatio, malitia vel bonitas; dubia erit. Debet autem illud objectum esse proportionatum dignitati naturæ rationalis: quia sunt aliqua, quæ licet videantur plus habere de bonitate, quam de

malitia; tamen ita sunt levia, ut non deceant dignitatem naturæ rationalis: Magnos enim non nisi magna decent. Talia sunt, captare muscas, levare festucas.

IMPUGNATUR 1. ex Arriaga hæc explicatio, qui assumit terminos valde obscuros, cum posset claros adhibere, dicendo illud objectum est bonum, in quo plus est de bonitate quam de malitia.

RESPONDERI potest. Nullam esse obscuritatem. Quid enim obscuritatis damnabilis habet? Dignitas hæc præponderat huic; sunt autem Lugonis termini aptiores: quia ostendunt debere accipi comparativè objecta, quod in omni deliberatione fieri debet, quam comparisonem, non innuunt verba Arriagæ.

IMPUGNATUR 2. Quia limitationes quas facit Lugo, destruunt principium quod limitatur, ut jam amplius ex illo nihil penitus possit inferri: nam si quæretur quare virginitas sit bona, non potest responderi: quia ejus bonitas præponderat malitiæ, quam habet: nam malitia quam adfert, est præcisè, prolis sive filiorum impedimentum. Si autem hæc malitia est minus malum, quam bonum, sit integritas carnis; Ergo è contra matrimonium, in quo non est aliud bonum, quam hæc generatio prolis, & cujus damnum, est illius integritatis amissio, erit absolutè malum: quia malitia bonitati præponderat; Ergo vel hæc regula de præponderatione debet cessare, vel dicendum erit matrimonium esse simpliciter malum.

RESPONDERI posset. Nomine malitiæ non venire universaliter aliquid malum, ut ita dicam, positivum; sed sufficere malum, ut ita dicam, negativum, hoc est, non æquè bonum. Unde bonum integritatis carnis, cum sit majus bono prolis, quæ supponitur aliunde non defectura, fit ut virginitas præcellat matrimonio. E contra autem quia matrimonium pro principali habet prolis propagationem, & quo privat bono, est integritas carnis, fit ut non sit quidem malum matrimonium, non tamen æquè bonum atque virginitas, nec per hanc limitationem destruitur regula allata, sed pro exigentiâ accommodatur: sicut pro exigentiâ alia ostenditur esse dissonantia mendacii ad naturam intellectualementem, & alia homicidii.

IMPUGNATUR 3. Quia sequitur ex principiis allatis, licitum esse inferre mortem parenti, si habeas revelationem illum esse in gratia, eumque si amplius vivat, damnandum: quia illa mors propter talem finem, est objectum præponderans malitiæ.

RESPONDETUR. Negando præponderare bonitatem vitæ æternæ malitiæ occisionis: quia non est licitum facere mala, ut eveniant bona, convenitque peccato mortali talis infinitas, quæ non convenit operi bono. Ubi etiam recurritur ad præponderationem ultimato, licet sup-

ponatur, præcognitio hujus propositionis: non licet facere mala ut eveniant bona. Quare autem liceat desiderare mortem, & non inferre, ex eodem principio de præponderatione solvi debet, quia scilicet hoc quod est malum mortis, in quantum habet rationem offensæ divinæ, potest bene mente nostra præscindi & relinquere solum physicum malum mortis: quod si comparatur ad bonum vitæ æternæ, est minus malum, quam amissio vitæ æternæ. Cum autem abstractio mea non immutet physicè rem, non iustificat actionem homicidii, facitque ut honestè exerceri non possit. In qua etiam responsione recurreretur adhuc ad præponderationem? quia scilicet secluso malo per rationem, cum non secludatur physicè, trahatque secum malitiam, non præponderabit in tali circumstantia, bonum vitæ æternæ.

Refutatis Rationibus communibus contra hanc Explicationem. Nihilominus

DICENDUM est. Moralitatem objectivam non stare in explicata præponderatione.

PROBATUR 1. Quia moralitas objectiva debet esse prima, & quæ non detur prior ratio malitiæ, vel bonitatis, ultimumque resolutorium eorundem: præponderatio autem non est talis ratio: non enim mendacium est malum, quia non præponderat veritati, sed potius deo non præponderat, quia est malum, & sicut pondus ex gravitate, non gravitas ex pondere oritur, ita præponderatio dicta orietur ex talitate objecti. Quæro ergo ante illam præponderationem, unde desumatur ratio mali vel ratio boni objectiva? nam præponderatio non ponit malitiam, sed supponit, quæro ergo supposita hæc malitia unde desumatur?

PROBATUR 2. Tum, quia non respondet ad statum quæstionis, retinendo utramque partem suæ explicationis quod probatur. Quia si quæretur, quare fornicatio v.g. est mala? Respondebis, quia malitia præponderat bonitati inclusæ. Si quæram, unde hoc colligatur? Respondebis, quia id dicitur lumen rationis, hic autem quæritur ulterius: Quodnam motivum illius luminis & quidem universale? Tum, quia videtur petere principium: quia explicat moralitatem objectivam per dictamen luminis rationis: honestatem autem ipsam luminis rationis, explicare deberet per moralitatem objectivam? Tum, quia ista regula non est universalis: quia datur aliquod malum, à quo præscindi possunt omnes rationes boni, illud adhuc erit malum, consequenter habebit malitiam objectivam, & non ex non præponderatione boni, cum nullum bonum, ut supponitur, intentionaliter in se præcontineat.

PROBATUR 3. Quia eo ipso, quod præponderet bonitas, jam objectum est homine dignum; ad quid ergo illa appositio? Ant. probatur, quia instantiæ quas adducit Lugo, non suadent inten-

tum: quod enim dicit, Religiosum decere, ut faciat sacrum, & non decere ut faciat minus; id quidem verum est, sed ut serviat intento, debuisse ostendi, quod facere minus præponderet sacro; licet non sit usurpandum: quia dedecet naturam intellectualem sacerdotio affectam: illud enim dedecet, addi debet tanquam novum pondus objecto ceteroqui præponderanti, idemque est de aliis exemplis. Quod autem dicitur hominem ad grandia natum talia non decere, non satis explicatur: quia etiam Deus est, ut ita dicam ad grandissima natus, & tamen non eligit semper, nec facit optimum: producit etiam muscas, & non tantum Angelos.

EXPLICAT 3. Pallavicinus citat. n. 3. &

POSIT. In primis naturam duo voluisse, alterum ut ex nostra libertate penderet nostra felicitas, vel miseria perpetua, sic nimirum, ut nemo esset aut per suam naturam felix, nisi Deus, nec perpetuo miser.

POSIT 2. Rursus esse aliquas actiones, quæ à suis prædicatis physicis, habent, conferre vel adversari bono statui Reipubl. humanæ, quæ actiones simul etiam dicunt aptitudinem vel repugnantiam, cum privata felicitate operantis, ut ita per idem medium & privatum & publicum bonum habeatur. Ad has actiones, illarumque finem nemo invitatur nisi cognitione mediante: unde utilitas vel damnositas illarum actionum, debuit esse talis, quæ non inveniretur in objecto, nisi quando causæ sunt ita dispositæ, ut implicet contradictionem, eas non cognoscere, alioquin non solum aliquando essent frustra, sed etiam illa damnositas in ordine ad ultimum finem, incurreretur à nobis ex fortuna, & non ex electione, ac proinde aliquis ex mera fortuna, posset reddi perpetuo miser, contra quam voluit natura.

POSIT 3. Quod objectum quod representatur à regula rationis, dictante aliquid esse honestum vel inhonestum, sit hoc: si ego elegero hic & nunc tale objectum, hæc electio reddet me pulchrum vel non pulchrum, aptum vel ineptum in ordine ad meum finem.

Hæc Explicatio

NON SATISFACIT 1. Quia videtur confundere moralitatem formalem inclusam scilicet in actibus, cum moralitate objectivâ: quia moralitatem objectivam explicat per electionem reddentem me pulchrum vel non pulchrum ad meum finem. Deinde non tradit regulam universalem: nam quæri potest, ipsemet finis unde desumat, quod sit honestus vel inhonestus moraliter?

NON SATISFACIT 2. Quia etiam posito, quod non nisi in actionibus liberis reperitur pulchritudo vel deformitas; quærere restat, unde sit dignoscendum quod hæc actio, quæ est fornicatio, non faciat pulchrum, & faciat pulchrum actio, quæ est conjugium?

Non

NON SATISFACIT 3. Quia nomine finis, intelligitur finis qui est Deus, & hoc jam im-
mediate in secunda explicatione refutatum.
Vel intelligitur finis quicumque, & de hoc ipso
queritur: unde & ipse finis & mediante fine
actio sumat pulchritudinem? Deinde hæc ex-
plicatio nulla ratione probatur: Concedo,
quod pulchritudo & turpitudine sunt prædicata,
quibus nos voluit allicere natura: sed quæritur,
quæ sit taxa tam pulchritudinis & turpitudinis
objecti, quàm actionis ratione objecti? Conce-
do, hanc pulchritudinem non debere esse in ac-
tione exteriori vel effectu illius. Sed cur non
potuit esse in objecto? & si est in objecto, quæ
est regula illam dignoscendi? Quod autem di-
citur damnositatem vel utilitatem non inveniri in
objecto, nisi quando sunt causæ ita dispositæ, ut
implicet contradictionem eas non cognosci, eò
quod ex fortuna & non ex electione id accide-
re, id etiam non convincit. Non enim apparet
quæ sint talia objecta, quæ implicet non cognos-
ci, ad quæ implicet, nos non advertere. Rur-
sus, cur non sufficiet injici nobis primas de illo
objecto notitias aliunde, ut injiciuntur motus
etiam salutares, qui sunt in nobis sine nobis: ita
ut ratione nonnisi sequentium actuum, proce-
damus ad electionem. Quod item est ita damno-
sum objectum, in quantum usurpabile, ut impli-
cet contradictionem illius damnositatem non
agnosci?

Punctum Difficultatis 3.

*Moralitas objectiva, sit Convenientia
vel Disconvenientia ad naturam in-
tellectualem?*

DICENDUM est affirmativè ita cit. Arriaga
& Oviedo, judicatque hanc sententiam
probabilem Pallavicinus. Ejus Explicatio pe-
nat ex materia de Pœnitentia, ubi de illius ob-
jecto formali. *Sed insuper*

EXPLICATUR hæc sententia. Unaquæque
natura præter essentialia sua prædicata determi-
nat sibi bona quædam, cum quibus, ut ita dicam,
habet quandam Sympathiam, & cum quibus
illibene convenit, licet v.g. aqua præter materi-
am & formam aquæ, determinat sibi suam li-
quiditatem, quæ dum in glacie caret, malè ha-
bet, & cum illa spissitudine, non illi convenit,
appetitque dissolvi. Determinat item aqua si-
bi frigus, quo, calefacta caret, habetque cum ca-
lore antipathiam, nititurque calorem debellare.
Quod autem dictum est de aqua, idem dicen-
dum est de natura intellectuali, quod præter es-
sentialia sua prædicata, determinet sibi bona
quædam, cum quibus bene illi est.

Quia verò triplex genus est bonorum utile,
delectabile, & honestum: natura intellectualis
quæ talis, non determinat sibi solum utile quæ
talè, sub ratione utilis: quia etiam in sensitivis

multa sunt utilia, ut pluvia segeti: nec deter-
minat sibi solum delectabile sub ratione dele-
ctabilis: quia hoc etiam solis sensitivis, commu-
ne est: licet enim delectationes sint etiam ali-
quæ propriæ intellectualium, de genere tamen
suo non sunt ita determinatæ, ut non possint
competere, etiam sensitivis: non quod ad illa
utraque bona non possit se extendere homo, sed
quod non sint de linea, boni, nonnisi intellectu-
ali naturæ, convenientis. Solum itaque est ho-
nestum, quod de genere suo est tale bonum, ut
nonnisi naturæ intellectuali competere possit,
quæ, solâ honestate, vel inhonestate movetur.
Porro cum determinet sibi natura bonum, seu
se decens, sub ratione honesti, vel se decentis;
hoc ipso debet illi convenire illud bonum, con-
sonare, beneque efficere: sicut & aliæ naturæ,
determinant sibi certa bona, suntque illis, illa bo-
na, consona, convenientia, & cum quibus ha-
bent statum quem appetunt, quoque perficiuntur.

Itaque moralitas objectiva stabit in ipsis obje-
ctis, quæ sibi determinat natura intellectualis,
tanquam sua bona, sibi convenientia vel conso-
na. Moralitas autem objectiva mali, è contra,
est inclusa in ipsis objectis, cum quibus naturæ
intellectualis, quæ tali, est malè, tanquam cum
sibi disconvenientibus, & dissonis.

Quia verò hic quæritur de tali moralitate,
quæ sit regulativa ipsarum etiam actionum Dei,
ita ut ostendatur, quare aliquid etiam respectu
Dei, sit bonum vel malum: ideò nomine natu-
ræ intellectualis, accipitur hic ratio communis
ad naturam intellectualem creatam vel increa-
tam, eritque hæc ratio indefectibilis & æterna:
quia rationes communes & essentiali rerum, sunt
indefectibiles & æternæ.

Quæ ipsa dissonantia ad naturam intellectu-
alem, ne sit quid relativum, debet accipi radi-
caliter.

Si autem dicatur aliquid esse dissonum natu-
ræ intellectuali, quia est de se malum, erit re-
sponsio per definitum: non verò per aliquid cla-
rius: nam definitio illius malitiæ de se, est dicta
dissonantia, eritque similis responsio ei, ideò a-
liquid est animal rationale, quia est homo. Ipsa
autem consonantia ab honesto, & bono naturæ
intellectualis, verbis differunt: sicut turpe, in-
honestum, malum naturæ intellectualis, à disso-
no eidem, verbis differunt.

Sed insuper est necesse addere, quomodo
ipsum dictamen rationis habeat se in ordine ad
moralitatem objectivam. *Quod sic*

EXPLICATUR. Inhonestas vel honestas in-
clusa in ipsis objectis tanquam disconveniens &
dissona, vel tanquam conveniens & consona
naturæ intellectuali, est in illis omnino inanima-
to & mortuo modo: nec enim est in illis, vel per
vitam intellectualem, vel per vitam moralem: si
ergo est mortuo modo in illis, non est modo, qui
sit proportionatus naturæ intellectuali: si enim

continentia illa honestatis vel inhonestatis non repræsentetur, æquè se habebit, atque si non esset. Ut ergo sit conveniens vel disconveniens moralitas objectiva, modo intellectuâli, debet esse per intentionem, hoc est vel per intellecti-
onem vel per volitionem, in quibus duobus, stat intentionalitas. Quia verò pensare non spectat ad voluntatem, sed ad intellecti-
onem? hinc ad eam spectabit pensatio disconvenientiæ vel convenientiæ: non quòd illa faciat convenientiam vel disconvenientiam; sed quòd illam proponat, applicet, & notificet; ad eum modum, quo in iure, Præco non format sententiam, sed proclamat. Lex autem ipsa sive divina, sive humana, habebit se ad moralitatem objectivam, tanquam ratio in multis immediata, quare hoc quidem bonum vel malum sit.

PROBATUR 1. Conclusio Auctoritatibus quas adducit Oviedo. Dyon. L. 5. de Div. Nomin. & ibidem cum illo S. Thomas, pro termino disconvenientiæ peccati Angelorum, naturam angelicam assignat. Aug. L. 11. de Civit. c. 17. & L. 12. de Civ. c. 1. in explicanda malitia ad naturam recurrerit. *Omne, inquit, vitium natura nocet, ac per hoc contra naturam est.*

PROBATUR 2. Illud est moralitas objectiva, quod est ultimum resolutorium inhonestatis vel honestatis moralis, & quod ipsum non resolvitur in prius in hoc genere: sed talis est dicta dissonantia; quod probatur, quia quæcunque rationes particulares alicujus turpitudinis v. g. referantur, ex omnes, ultimò resolvi possunt, in dictam dissonantiam. Nam si dicas fornicationem esse malam, quia est bono prolis contraria; quærere restat, quare fugiendum sit e contrarium, bono prolis? Respondebis, quia hoc dictat ipse intellectus; quærere restat quod habeat fundamentum intellectus dictandi hoc esse malum? Respondebis, quia objectum in se est malum; restat quærere, quæ possit esse regula taxandi, quod aliquod objectum sit in se malum? Semper respondebis vel per formales vel per æquivalentes terminos, quia est turpe quoddam, dedecens, & disconveniens naturæ intellectuâli. Quod autem hæc ipsa dissonantia non resolvatur in prius in hoc genere; Ratio est, quia nullum tale adferri potest. Deinde sicut ipsa natura intellectuâlis in ratione intellectuâlis, non resolvitur in aliquid prius: nam in quod resolveretur, jam non esset intellectuâle: ita & dissonantia in genere dissonantiæ intellectuâlis, itemque convenientia, non resolvitur in prius.

Porro in hac resolutione, ita in peccato Theologico proceditur. Quare v. g. idolatria est mala? Quia illam prohibuit Deus; En rationem immediatam aliquid Theologicum continentem nempe legem divinam. Quæres, quare Deus lege sua prohibuit idolatriam? Ratio erit, quia dictamen divini intellectus propo-

suit hoc Deo tanquam malum: quærere restat, quare proposuit dictamen illud tanquam malum quid, idolatriam? Respondebis, quia dissonat naturæ divinæ intellectuâli superstitio-
sus & indebitus cultus; quærere adhuc ulterius restat, quare hoc ipsum dissonet naturæ divinæ intellectuâli? quia ut sic dissonum est naturæ intellectuâli (quæ universalior est natura divina intellectuâli) quia inquam dissonum est naturæ intellectuâli, exhibere cultum supremum, infinitè viliori colibili, & excellentiæ longè minori. Quamvis autem etiam peccati Theologici ultima resolutio ad naturam intellectualem ut sic sit; adhuc peccatum erit Theologicum, quia specificatio actuum ab immediatis motivis habetur. Et ita quamvis omnium scientiarum actus resolvantur in hoc principium, quodlibet est vel non est: quia tamen immediata motiva sunt diversa, sit ut & actus illarum scientiarum, sint diversi.

PROBATUR 3. Quia dicta dissonantia convenit omni peccato, soli, semper, & est prima in genere moralitatis: idem proportionaliter dicendo de consonantia. Ergo apparet moralitatem objectivam in dicto principio stare. Et certè hæc formalitas, quæ est dissonantia ad naturam intellectualem, est de se apta, ad faciendam actionem moraliter inhonestam, cur non enim etiam hoc titulo posset reddi inhonestum? Ergo importat in se moralitatem objectivam: nam impossibile est sine objecto moralitatis, fieri actum moralem, quæ ipsa v. g. dissonantia cum ad quascunque particulares malitias habeat se per modum generis, utpote prædicabilis de specie distinctis v. g. malitiis, sit, ut se habeat per modum prioris: nam universaliora semper sunt priora: cumque non habeat quidquam superius se ut dictum, bene erit ultimum resolutorium.

OBJICIT 1. citat. Pallavicinus nomine naturæ intellectuâlis, quatenus intellectuâlis, vel intelligitur natura intellectuâlis, quatenus differt quomodocunque à naturis irrationalibus, vel quatenus intelligitur capax operandi honestè. Primum dici non potest: nam etiam operationes somniantis vel ebrii, possunt habere aliam quam conformitatem cum natura rationali, quatenus hæc differt ab irrationalibus; cum irrationalia non possint facere tales operationes, quales faciunt somniantes vel ebrii, cum illæ aliquæ pendeant ab intellectu: quin etiam aliquæ operationes animæ vegetativæ possunt esse specialiter conformes, cum natura rationali materialiter accepta, quatenus scilicet per eas efficiuntur illa organa, & illi spiritus, per quæ corpus humanum differt ab aliis corporibus, & tamen in ejusmodi operationibus, nulla est honestas vel inhonestas.

Si verò dicatur secundum: contra est, quia tunc non vitatur circulus: Siquidem natura ratio-

rationalis prout potest operari honeste, debet explicari per actum honestum: sicut omnis potentia per suum actum, & omnis relatio per suum terminum: Ergo ulterius honestas explicatur per id, quod rursus explicari debet, per ipsam honestatem.

RESPONDET aliquis quod hinc accipiatur natura intellectualis, ut sic abstrahens à creatura & increata; & cum operationes quas opponit argumentum non referantur ad naturam intellectualem ut sic, sed ad naturam humanam; hoc ipso non erunt consonæ consonantiæ per ordinem ad naturam intellectualem, ut sic spectatam:

Sed hæc Responsio non est plena: quia etiam bonum proles ex semine deciso ponendæ, non est bonum naturæ intellectualis ut sic, sed bonum naturæ humanæ, & tamen quia in fornicatione impeditur hoc bonum; dicitur fornicatio esse mala moraliter. Quod si dicas dictare naturam intellectualem ut sic, non esse contra rationem, dispensandum semen; etiam dicerent oppositi, quod natura intellectualis, ut sic, dicitur formæ ordinatæ ad compositum intellectuale, formanda esse organa, spiritus & similia. *Hinc aliter*

RESPONDETUR Argumento. Quod duplices sint naturæ intellectualis, quæ talis operationes, & in particulari, ut assumit arguens, hominis: quædam enim sunt nonnisi operationes hominis, & physice ab eodem profectæ. De his in præfenti non tractatur, & tamen in eorum serie sunt operationes somniantis, ebrii, animæ formantis organa, & similia. Aliæ autem sunt operationes humanæ moraliter: quia ergo dictæ operationes somniantis, non sunt humanæ moraliter: fit, ut non possint dici conformes cum natura intellectuali, conformitate de qua hic.

Directè ad argumentum dici potest, inprimis, quod sumatur natura intellectualis non secundum quod est capax operandi honeste, sed quod sumatur natura intellectualis prout determinans sibi objecta aliqua, tanquam convenientia in genere moris, non recurrendo scilicet ad actiones, sed ad objecta: quæ ratio movet tanquam per aliquid vulgatum, explicari solet, per laudabilitatem, vel vituperabilitatem radicalem, in objectis inclusam. Quod si quæras, unde hæc ipsa convenientia vel disconvenientia objectiva sumatur? jam ad hoc per rationem à priori responderi non poterit, ut experientia ostendit, sed respondebitur per solam explicationem terminorum, inductione, &c. ut dixi in materia de penitentia: explicans quomodo notificari debeant definitiones. Unde jam vides divisivam argumenti non esse sufficientem: Nam datur tertium membrum, nempe acceptio naturæ intellectualis, determinantis sibi aliqua objecta honesta, & aliqua inhonestum.

ita: nec tunc sequetur, quod objectiva moralitas per actum formaliter moralem explicari debeat. Deinde quamvis operatio honesta formaliter debeat explicari per objecta, non tamen ipsa objecta debent explicari per actiones honestas formaliter: Nam sicut actus metaphysici definiuntur per objectum Metaphysicum; non tamen objectum Metaphysicum definitur per suos actus; sic & in præfenti.

INSTAT Idem. Actio externa considerata secundum se, & non quatenus imperatur à voluntate deliberata, non habet convenientiam vel disconvenientiam ad regulam rationis; quapropter si quis in objecto, quod sibi representatur volendum, aut nolendum, non animadvertet nisi malum physicum, utique nec inhonestè neque honestè ageret. Ergo regula rationis in ipsa actione externa, nullum potest invenire fundamentum, ratione cujus eam representet honestam vel inhonestam.

RESPONDETUR, præcisè in ipsa actione externâ quæ externâ, nulla est honestas vel inhonestas moralis, nihilominus dependenter ab interna, invenitur fundamentum, ratione cujus representari possit, ut futurum honestum vel inhonestum, non stando in actione interna tanquam ultimo resolutorio honestatis: hoc enim est moralitas objectiva explicata, sed in illa stando tanquam in immediato principio derivante honestatem in actionem externam.

OBJECIT 2. Multa sunt quæ non sunt contra naturam, & tamen sunt mala: Nam motus primò primi sunt naturales, & tamen ex objecto sunt mali: esus carniū feriâ sextâ, est juxta inclinationem sensus, adeoque secundum naturam & tamen est malus: appetentia item gloriæ humanæ, non est contra naturam rationalem, & tamen est mala, licet conveniens illi soli: furtum furanti non est malum, sed nonnisi injuriato, & tamen etiam furtum est malum. Item nonnisi aliqua sunt peccata contra naturam, ut peccatum Sodomie, & tamen multa sunt peccata quæ non sunt dicta scelera; Ergo malè explicatur peccatum ut sic, per oppositionem ad naturam intellectualem.

RESPONDETUR. Motus primò primi vocantur naturales, h. e. ex determinatione ad unum proficiscentes sicut natura est determinata ad unum: sed non vocantur naturales h. e. convenientes & consoni naturæ intellectuali convenientiâ explicatâ: Esus carniū non est contra naturam acceptam pro appetitu sensitivo, sed est contra naturam h. e. disconveniens naturæ rationali, cui turpe est, non obedire præcepto superiorum, quale præceptum est, prohibitio esus carniū. Appetitus vanæ gloriæ, non est contra naturam rationalem eo sensu: quia nulla alia natura illum principiat, sed est contra naturam rationalem, cui disconveniens est, vanitas laudis. Furtum non est physice malum,

lum, sed moraliter ratione disconvenientiæ ad naturam intellectualem, cui dissonum est, uti alieno tanquam suo. Peccatum Sodomie est dupliciter contra naturam; Inprimis quia importat malam administrationem seminis provisi à natura non nisi ad generationem; tale contra naturam, non habetur in omni peccato. Secundò est contra naturam quia est dissonum & non conveniens eidem: & eo sensu omnia peccata sunt contra naturam.

OBJICITUR 3. Spectato homicidio sine libertate illud non magis est inhonestum homini, quam si fiat à bruto: Ergo ut apprehendatur inhonestum, debet cognosci ut amabile liberè: Ergo debet fieri reflexio supra amorem liberum, illeque formalisabit ultimò malitiam.

RESPONDETUR. Non est necesse cognosci aliquod malum ut amabile liberè, sed sufficit supposita vi amandi liberè, appetere, cæteroqui dissonum objectum naturæ intellectuali. Pluribus hoc argumentum solvit Arriaga cit. à n. 38.

INSTABIS. Regula debet esse eadem, & tamen idem objectum respectu unius potest esse bonum, respectu alius malum, & ita iudici ob scelerale licitum est occidere reum, accusatori illicitum.

RESPONDET. Oviedo ut actio (idem dic de objecto) sit mala vel bona; debet sumi cum iisdem circumstantiis: Si enim non sumatur cum iisdem, non erit idem objectum.

DIFFICULTAS III.

*De Objectiva Moralitate in istis, quæ
v.g. mala, quia prohibentur.*

DISCUSSA objectiva Moralitate eorum quæ Deus præcepit pro libertate ne fiant, cum aliàs licite exerceri potuerint, discutiendum ulterius venit, quæ sit objectiva Moralitas legis naturalis. Circa utrumque habet suas adversiones Pallavicinus, quæ hic expendendæ sunt.

EXPLICAT I. Moralitatem objectivam in istis, quæ Deus liberè prohibet, dicitque quod objectum voluntatis, quæ Deus vult me obligare in hoc instanti, est, ut ego in hoc instanti, non possim velle oppositum illius objecti, ad quod dicor obligari, nisi per aliquam volitionem intrinsecè malam. Quod ipsum sic explanat d. 9. q. 1. n. 3. Deus in hoc differt ab aliis Legislatoribus, quòd hi non semper possint obligare prout desiderant; non enim possunt facere, ut notitia legis perveniat ad omnes, ad quos volunt, & permaneat in memoria, &c. Deus autem qui potest loqui in corde, quandoque voluerit, nunquam desiderat obligare, quin re ipsa obliget: habet enim vocem, cui nullus est furds. Et cum novit aliquid essentialiter incompossibile, cum eo, quod simul vult, non potest velle ignorantiam obligationis prædictæ, &

simul notitiam illius. Hinc voluntas obligandi hic & nunc, nihil aliud erit, quam voluntas, quæ non vult mihi dare concursum, quo mediante ego non possim velle oppositum, nisi per voluntatem malam, &c. *Hæc explicatio*

NON SATISFACIT I. Quia aliæ moralitates, non debent explicari per actiones licitas vel illicitas. Ergo neque præsens moralitas.

NON SATISFACIT 2. Quia non tradit ultimum resolutorium malitiæ, actionis factæ contra prohibitionem, quod ipsum probatur, quia inprimis si quæretur ex Deo, quare tu non das mihi concursum cum quo ego licite operabor hic & nunc? Respondebit Deus, quia prohibui hanc actionem tuam; restabit quærere, quare malum sit ponere actionem à te prohibitam? & quid prohibitio malitiæ attulerit? debebitque Deus tunc per aliquid aliud respondere; & hoc potius erit quæsitæ moralitas, motivumque, quare non nisi talem Deus offerre possit concursum ad actionem aliàs prohibitam, erit ultimum illud resolutorium. Rursus, quando Deus vult dare non nisi selectum concursum, cum quo prævidet infallibiliter securam operationem gratiosam; debet prius respicere objectum eligibile, & formam constituentem, in ratione eligibilis: Ergo etiam quando Deus dicit se non daturum, nisi concursum talem, quo mediante ego possim oppositum velle, non nisi per voluntatem malam; debet per prius attendi ad objectum malum, & formam constituentem in ratione mali; de qua quærere restat, quænam sit illa?

NON SATISFACIT 3. Quia assumit aliqua principia, quæ patiuntur suam difficultatem. Tale illud est, admittere voluntatem, quæ Deus non vult mihi dare concursum, quo mediante ego possim velle oppositum, nisi per voluntatem malam: quia talis volitio repugnat sanctitati Dei, inferens peccaminosam actionem, ultimò referibilem in Deum, qui noluit mihi alium concursum dare, quam cum quo hic & nunc eam peccaturus: præcipue cum agnoscamus concursus non nisi indifferentes. Rursus concedo Deum differre à Legislatoribus aliis, promulgareque legem cum vult; sed quæro, objectum promulgationis in prohibitione, quid reddat malum objectivè hic & nunc? Concedo. Deum dum prohibet, non posse velle, ut hæc actio licite exerceatur; sed quæro illud objectum prohibitionis, agereque contra illam, quid reddat, ut non possit nisi illicita actione fieri?

Hinc aliter

EXPLICATUR dicta Moralitas. Deus attingendo infinitam suam perfectionem, & pensando varias suas excellentias, attingit etiam in se formalitatem Legislatoris, Principis, & Domini: consequenter agnoscit in se vim Obligativam, Directivam, Legislativam: Quia verò hæc perfectiones sunt connotativæ, respiciunt sub-